

Major István

A dravida nyelvek genetikai rokonsága más nyelvcsaládokkal

A dravidák kultúrájának tanulmányozása során több kísérlet történt arra, hogy a többé-kevésbé megalapozott antropológiai, etnográfiai, lingvisztikai adatok alapján megtalálják őshazájukat és rokonaikat. Léteztek teóriák a dravidák rokonságáról a Földközi-tenger térségének és Elő-Ázsiának a népeivel, (köztük a sumérok, az elámiakkal, az egyiptomiakkal, Líbia és Núbia népeivel), az indo-áryakkal, a koreaiakkal és más népekkel (köztük az altáji és uráli nyelveket beszélő népekkel).

A nyelvészeti kutatások során feltűnt, hogy a legtöbb hasonló jelenség a dravida és az uráli nyelvekben található. Sok tudós nyilvánított véleményt a dravida-uráli rokonság mellett vagy ellen. Mindkét csoport komoly bizonyítékokat használt fel álláspontjának védelmében, de a kérdés valójában nem volt a kellő mértékben tanulmányozva egyik oldal által sem. Azok, akik a rokonság ellen léptek fel, még a minimális mértékben sem ismerték a dravida nyelveket, és csak azokra az elemi hibákra utaltak, amelyeket a rokonságot vélelmező nyelvészek a finnugrisztika területén követtek el. E komoly hibákra rámutatva, a rokonság ellenzői nem szenteltek kellő figyelmet azon anyagok nagy részének, amelyeket állásfoglalásuk nem cáfol meg. Másrészt, a dravida és az uráli nyelvcsalád rokonságát védelmezők vagy nem rendelkeztek elegendő mennyiségű meggyőző érveléssel, vagy, miután rátaláltak néhány tényre, amely a rokonság vélelmét támaszthatta alá, hatalmas hipotéziseket és történelmi értekezéseket állítottak fel ezen az elégtelen alapon.

E dolgozat célja, hogy rövid kritikai áttekintést adjon az uráli, főként a finnugor, és a dravida nyelvek rokonságáról készült irodalomról, csak a nyelvészeti anyagok elemzésével és az etnográfiai, antropológiai és történelmi szempontok teljes kizárásával.

Az elmélet születése.

Röviddel azt követően, hogy 1816-ban a dravida nyelveket, (a tamilt, a telugut, a kannadát és a malajálamot) elsőként ismerték el ugyanazon nyelvcsalád tagjaként, Rasmus Rask holland tudós publikálta elméletét a „malabári” és a „szkíta” nyelvek közeli kapcsolatáról. A „szkíta nyelvek” alatt azokat a nyelveket értette, amelyeket ma rendszerint uráli-altáji nyelveknek neveznek, de ide sorolt még más nyelveket is. E nyelveket „turáni” nyelvekként is szokás volt említeni.

Rask elméletét alátámasztotta M. Müller, és R. Cauldwell is. Mielőtt azonban követnénk e teória fejlődését, elkerülhetetlen annak pontosítása, mi volt ismert a „szkíta” nyelvekről a tudósok számára.

Az uráli-altáji lingvisztika történetének áttekintése a 19. század közepéig

Számos, a magyar és a finn nyelv rokonainak megtalálására irányuló kísérlet után 1671-ben G. Stierhielm svéd tudós, megállapítva, hogy e nyelvek nem tartoznak az is-

mert európai nyelvek csoportjába, a szavak hasonlósága alapján feltételezte, hogy önálló nyelvcsaládot alkotnak. Nagy eredményt jelentett, hogy a magyar és a finnszavakkal észti és lapp szavakat is összehasonlított. 1730-ban jelent meg Strahlenberg svéd kapitány könyve, aki 13 évig tartó hadifogsága alatt a régi Oroszországban a „*tatár*” nyelveket tanulmányozta. Kutatásainak eredményeként Észak-Európa és Szibéria nyelveit könyvében *boreo-orientalis*-ként osztályozta. Ez alatt az elnevezés alatt Stahlenberg az uráli-altáji nyelvek teljes felsorolását adta meg, amelyeket hat csoportba sorolt. Szerinte az első csoportba tartoztak: a székely-magyar, a finn, a manysi, a mordvin, a mari, a permi, az udmurd, és a lív nyelv. Az egyes csoportok közötti kapcsolatot szóhasonlító táblázatokkal mutatta be a *Harmonia Linguarum*.

A korszerű finnugrisztika kezdetét Sajnovics János. munkája jelentette. A magyar tudós e művében 150 szóhasonlítást adott közre magyar és lapp nyelvből. Sajnovics ezzel megelőzte F. Bopp-ot az összehasonlító nyelvészeti módszerek alkalmazásában. Munkásságát egy másik magyar tudós folytatta az összehasonlító módszer alkalmazásával. E tudósok munkássága alapozta meg a finnugrisztikai kutatások további fejlődését. A finnugor és a szamojéd nyelvek rokonságának elmélete meggyőző bizonyítást kapott M.A. Castren finnkutató munkásságával. Művében Castren felvetette az uráli nyelvrokonság elméletét. Majd egy másik nagy munkájában alátámasztotta Strahlenberg feltételezését és bevezette az uráli-altáji nyelvek terminológiáját. Amint az más műveiből is kitűnik, Castren az uráli-altáji nyelvrokonságot kívánta széles alapokon bizonyítani.

A magyar nyelv tanulmányozása kapcsán új elmélet merült fel a magyar nyelv eredetéről. Bizonyos történelmi adatokra, valamint nagyszámú török eredetű magyar szó felismerésére hivatkozva, voltak olyan tudósok, akik a hun-magyar rokonságot tényként elfogadva a magyart török és nem finnugor nyelvnek tartották. A tudományosan megalapozott feltételezéseken kívül hipotézisük alapjául a nemzeti büszkeség is szolgált. A hunok hősi múltját szem előtt tartva sehogy sem akarták elfogadni a finnugorok „*halszagú*” rokonságát. Az időben, amikor M. Müller és R. Cauldwell munkái íródtak, a finnugor és a török eredet hívei között folyt az „*ugor-török háború*”. A „*szkíta*” és a „*turáni*” terminust elsősorban a török eredet hívei használták. Munkásságuk szemmel láthatóan jobban ismert volt M. Müller és R. Cauldwell számára. Az ugor-török háború a 19. század végéig folytatódott.

A teória kifejlődése

R.Cauldwell munkájában a dravida nyelveket nemcsak a szkíta, hanem más (indoeurópai, sémi, stb.) nyelvekkel is összehasonlította. A dravida nyelvek grammatikai szerkezetének elemzésében gyakran utalt a „*szkíta*” párhuzamokra. R. Cauldwell munkájában 11 indiai nyelvet tartott dravidának, megalapítva ezzel a dravidológiát. Munkájának nagy értékét elismerve megemlítendő, hogy a nyelvcsaládok összehasonlításával számos hibát is elkövetett. Eltekintve a Jensen által felfedezettektől szkíta-dravida nyelvazonosságainak nagy része nélkülözi a valós alapokat és nem meggyőző.

A dravida-uráli rokonság elméletének első folytatója az amerikai E. Webb volt. Cauldwell munkáját elemezve Webb összegyűjtötte és rendszerezte Caldwell művének

összes, e kérdéskörbe tartozó adatát. Webb igyekezett kimutatni a lehetséges szkíta-dravida kapcsolatokat a történelem, az antropológia, a vallás, és a nyelvészet szempontjából. Minthogy Webb kizárólag Cauldwell adatait használta fel, műve ugyanazokkal az eredményekkel és hibákkal rendelkezik. Cauldwell és Webb feltételezték, hogy a dravida nyelvek helye a szkíta nyelvcsaládon belül határozható meg, de grammatikai és lexikai bizonyítékaik, alapvető hibáik miatt, lehetőséget nyújtottak más nyelvészeknek, hogy elméletüket teljesen megcáfolják. Ennek ellenére akadtak hívei a dravida és a szkíta nyelvek rokonsága elméletének. 1873-ban Párizsban, az orientalisták első nemzetközi kongresszusán C. Schoebel előadásában megvédte Cauldwell elméletét. A második kongresszuson azonban Hunfalvy fellépett M. Müller feltételezései ellen, mondván, hogy azok a jelenségek, amelyeknek alapján Müller és mások feltételezték a nyelvcsaládok közötti kapcsolatot, nem törvényszerű változások. Kimutatva a legnyilvánvalóbb munkákat Müller és Cauldwell munkájában, a többi, meg nem cáfolt állításra már nem fordított figyelmet. A finnugristák többsége egyetértett Hunfalvy álláspontjával és nem kutatták tovább ezt a problémát.

Azidőben, azon nyelvészek között, akik nem ismerték el a magyar nyelv finnugor rokonságát, egy erdélyi magyar tudós emelt szót a magyar nyelv dravida rokonságáért. A Kolozsvári Egyetem mandzsú-mongol összehasonlító nyelvészeti professzora, Szentkatolnai Bálint Gábor igyekezett bebizonyítani, hogy a magyar nyelv közelebb áll a dravida nyelvekhez, mint a többi „*turáni*” nyelvhez, és a finnugor nyelvek a legtávolabbi rokonai. Teóriája alapjául a hun-magyar rokonság tényként való elfogadása szolgált. Ennek megfelelően Bálint Gábor feltételezte, hogy a magyarok és a dravidák őshazája az Indus folyó völgyében volt. Tíz évvel ezután jelent meg következő műve, amely habár folytatta ezt a teljesen elhibázott elméletet, mégis figyelmet érdemel. Bálint megírta a tamil nyelv részletes grammatikáját, valamint áttekintést adott az akkor ismert régi tamil irodalomról, sok eredeti részlettel és fordítással. E mű második részében található az úgy nevezett tamil-magyar gyöknyomozó szótár. Minthogy Bálint összesen nyolc hónapot töltött Bangalúrban, munkájának alapjául Caldwell, Pope, Graul, Arden és mások művei szolgáltak. Habár Bálint saját idejében tapasztalt és kiváló nyelvész volt (erről tanúskodnak más témában, főként a kazányi tatárok nyelveinek tanulmányozásáról írt munkái), és saját említése szerint tíz évet szentelt életéből a dravida nyelvek és irodalmak tanulmányozására, e két, fent említett művében számos komoly hibát követett el. Eltekintve attól, hogy tamil grammatikája és a tamil irodalom ismertetése értékes munka, valamint, hogy második művében rövid és jó leírást adott a tamil verselésről, írása teljesen feledésbe ment és eredményeit megcáfolták az összehasonlító nyelvészeti részben elkövetett hibák miatt. Legfőbb hibája az volt, hogy az összehasonlító nyelvtudomány eredményei helyett Bálint elméletét a nemzeti büszkeségre alapozta, valamint a nem kellőképpen bizonyított hasonlóságokra. A kortárs finnugristák, Hunfalvy vezetésével Bálintot sarlatánsággal vádolták és kizárták a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közül, rámutattak munkásságának legnagyobb gyengeségeire, de nem vették észre a benne rejlő vitathatatlan értékeket.

A 20. század kezdetére a dravida és az uráli nyelvek rokonságának teóriája teljesen feledésbe merült. A dravida nyelvcsaládot, önálló, egyenes genetikai kapcsolatok nélküli nyelvcsaládnak tartották.

A teória újjászületése.

Sok év múltán, 1925-ben jelent meg a német nyelvész F.O. Schrader cikke, amelyben újra felvetésre került a dravida nyelvcsalád más nyelvcsaládokkal való rokonságának problémája. Más, ezzel kapcsolatos elméleteket elemezve Schrader arra a következtetésre jutott, hogy szoros kapcsolat áll fenn a dravida és az uráli nyelvek között, és, hogy az uráli nyelvek közül a finn áll a legközelebb a dravida nyelvekhez. Schrader az öt megelőző, erre vonatkozó munkák felsorolásában megemlíttette Bálin könyvét, és feltételezését eléggé fantasztikusnak minősítette. Schrader igyekezett magyarázatot találni a feltárt kapcsolatokra és arra a következtetésre jutott, hogy ezek a kapcsolatok e népek egy hosszú ideig tartó együttélése során alakultak ki. Munkája céljaul e kapcsolatok bemutatását tűzte ki, feltételezve, hogy az a hely, ahol e népek közvetlenül kommunikálhattak egymással, Irán és Észak-India területén lehetett. Művében Schrader szisztematikus elemzést adott az általa megtalált hasonlóságokról a fonetika, a morfológia, a szintaxis és a lexika területén. Dolgozata leggyengébb része, elődeihez hasonlóan, a szóhasonlító rész. Annak köszönhetően, hogy Schrader sem a dravida, sem az uráli nyelveket nem ismerte kellő mértékben, és bár a saját idejében e nyelvterületeken a legtekintélyesebbnek tartott nyelvten-, és szótár-szerzőket idézte, a szóhasonlítások legnagyobb része nem állja ki a bírálatot. A finnugristáknak éppen erről az oldalról sikerült ismét megdönteniük ezt az elméletet. E. Levi, francia nyelvész, feltételezte, hogy annyi hasonló szót, amennyit Schrader talált, a világ bármely két nyelve között lehet találni. Levi, figyelmen kívül hagyva, hogy Schrader műve nemcsak szóhasonlításból áll, megadta 60 francia szó jegyzékét, összehasonlítva azokat a dél-amerikai indiánok nyelvével, a kecsuáival, bemutatva, hogy az első pillantásra azok egymással szoros kapcsolatban állónak látszanak. A finnugristák többsége a magáévá tette Levi álláspontját és nem szentelt komoly figyelmet Schrader munkája elemzésének. Napjainkban is megjelennek olyan írások, amelyek a dravida és az uráli nyelvek lehetséges rokonságának a kérdését egy Levi-re való hivatkozással intézik el. Sajnos, Schrader ahelyett, hogy saját teóriáját a helyes irányba fejlesztette volna tovább, megváltoztatta véleményét egy teljesen fantasztikus, semmiféle komoly figyelemre nem méltó írás alapján. Habár ennek az írásnak csak közvetett vonatkozásai vannak a dravida nyelvrokonság tekintetében, éppen rendkívül negatív hatása miatt nem hagyható figyelmen kívül.

A magyar származású Párizsban élt nyelvész, W. von Hevesy 1932-ben Bécsben jelentette meg könyvét. Annak történelmi ténynek az alapján, hogy a magyarokat némely görög és római leírások *szavárdok*ként említik, valamint annak, hogy Indiában létezik egy *szavara* nevű munda törzs, Hevesy felvázolta azt az elméletet, hogy nemcsak a magyarok, de az összes finnugor népek indiai eredetűek. Az amerikai orientalista, Turner adta meg Hevesy könyvének kritikáját az indiai nyelvek szempontjából. Turner azt állította, hogy a rokonság legfontosabb bizonyítéka a grammatikai struktúrák hasonlósága, a lexikai hasonlóság csak ezután következik. Mind a grammatikai, mind a lexikai hasonlóság része kell legyen egy reguláris szisz-

témának. Ezen kívül, a hasonlításhoz az adott nyelveknek csak a legrégebben ismert szóalakjait lehet felhasználni. Turner véleménye szerint azok a szóhasonlítások, amelyek Hevesy munkájában szerepelnek, nem bizonyítják a rokonságot. Ezen kívül a hasonlítás módszere is hibás, minthogy Hevesy a rendszeres hangváltásokat nem két nyelvcsalád között, hanem csak külön csoportokon belül mutatta be. Az etimológia területén Turner sikeresen mutatta be a Hevesy által felhasznált szavak hamis indiai etimológiáját. Ehhez hozzátehető még, hogy a magyar szavak közt is sok olyan van, amelyeket a 14-15. században kölcsönöztünk a törökből. Hevesy példái alapján teóriája teljességgel elfogadhatatlan.

Eltekintve Hevesy primitív hibáitól, valamint Turner részletes kritikájától, Schraderre mégis hatott ez az írás. 1936-ban jelent meg Schrader e témában írott második cikke az uráli-dravida kapcsolatokról, kiterjesztve a problémát a munda nyelvekre is. Schrader úgy változtatta meg korábbi elméletét, hogy három lehetséges variációt feltételezett: 1.) A protodravidák az uráliakkal együtt észak-nyugatról jöttek Indiába és a mundák, a dravidáktól függetlenül, vettek át uráli elemeket. 2.) Az uráliak betörése Indiába különböző képen hatott a dravidákra és a mundákra. 3.) Az uráliak kétszer törtek be Indiába. Az egyik a dravidákra hatott, a másik a mundákra.

Habár Schrader e cikkében bírálta Hevesy módszerét és hivatkozott Turner kritikájára, mégis komolyan vette Hevesy néhány adatát. Cikkében Schrader 70 új uráli-dravida szóhasonlítás jegyzékét adta meg. Az emberi testrészek elnevezésének és az alapvető emberi funkcióknak a területéről. Az ötlet maga, hogy e területekről kell az összehasonlítható szavakat keresni, nem rossz, de a Schrader által megadott szóhasonlítások egyáltalán nem meggyőzőek. Először is, túl kevés példát adott meg mindkét területről, másodsor pedig a szavak megadott jelentése az esetek többségében pontatlan, vagy helytelen, ezért hasonlításainak túlnyomó többsége nem helytálló.

A teória első komoly alátámasztása

Th. Burrow brit tudós dravidológiai kutatásainak megjelenésével új fejezet kezdődött a dravida és az uráli nyelvek rokonságának tanulmányozásában. A *Davidian Studies* hét cikke közül a negyedik és az ötödik foglalkozik ezzel a kérdéssel. Az elődök számos, nem kellőleg megalapozott kísérlete után az angol indológusnak sikerült komoly eredményeket elérnie. Az e témában készült legfontosabb korábbi munkákat elemezve, Burrow történelmi áttekintést és objektív kritikát adott helyesnek tartva Schrader ötletét, összeállította az emberi test részeinek elnevezését tartalmazó összehasonlító listát, de Schraderétől és más tudósoktól eltérően, Burrow, aki mély ismeretekkel rendelkezett a dravida nyelvekről, és jól használta fel a finnugrisztika leghaladóbb eredményeit, valós, hihető összehasonlításokat adott. Schraderrel szemben Burrow szóhasonlításai széles alapokra támaszkodnak: a) Először: Burrow igyekezett a saját idejében ismert összes vonatkozó szóformát megadni mind az uráli, mind a dravida nyelvekből. b) Másodsor: A bemutatott hasonlóságok alapján nem állított fel semmiféle történelmi, vagy más hipotézist.

Habár a cikkben nem kerül közvetlenül kimondásra, a példák reguláris hang-, és hangcsoport-változtatásokat mutatnak be.

Egy másik cikkében Burrow elemezte két szókezdő palatális mássalhangzó fejlődését mind az uráli, mind a dravida nyelvekben. Cikkében felhasználta mind Schrader, mind Cauldwell munkáinak összes elfogadható elemét. Sajnálatos, hogy később nem folytatta a kutatást ebben az irányban. A *Dravidian Studies* által lera-kott alapokon lehetséges és szükséges is a dravida nyelvek rokonságának további tanulmányozása.

Az ötvenes-hatvanas évek eredményei

1953-ban K. Bouda cseh nyelvész érdekes cikket publikált. Schrader befejezetlen munkásságát folytatva, Bouda kibővítette a rokonság teóriáját és feltételezte, hogy a dravida nyelvek mind az uráli, mind az altáji nyelvekkel kapcsolatosak. Bouda véleménye szerint az altáji nyelvek közül a dravidákhoz a tunguz nyelvek állnak a legközelebb, és ezzel együtt *„a dravidában egyesül annak az uráli-altáji testnek mindkét keze, amely szerves egységnek látszik, - természetesen számos átmenettel a részek között”*. Ilyen bevezetés után Bouda szóhasonlítások jegyzékét adta, mind dravida-altáji, mind dravida-uráli viszonylatban, valamint észrevételeket e nyelvek szintaxisáról. Cikkének minden részében Bouda igyekezett megvédeni és tovább fejleszteni Schrader teóriáját. E nagy erőfeszítések ellenére Bouda nem jutott Schrödnernél távolabbra. Hasonlításai mind a szavak, mind a szintaxis területén kevéssé meggyőzőek. Ennek egyik fő oka, hogy Bouda hasonlításaiban nyelvcsaládonként csak egy-egy példát említ. Így nem figyelhető meg rendszeres, törvényszerű hang-, vagy grammatikai formáció-váltakozás, hanem csak néhány gyanús hangzásbeli hasonlóság fedezhető fel. A bemutatott anyag alapján nehéz elhinni Bouda elméletét. Összefoglalva Bouda cikkét, azt adott mű nem járult hozzá a dravida nyelvek más nyelvcsaládokkal fennálló rokonsága kérdésének a tisztázásához.

Burrow cikkei után Andronov kutatásai nevezhetők meg a rokonság kérdésében végzett legfontosabb kutatásokként. Andronov a grammatikai eszközök párhuzama oldaláról vizsgálta a kérdést. Véleménye szerint a szavak kölcsönözhetőek, de teljességgel csekély a valószínűsége annak, hogy két, egymástól teljesen független nyelv ugyanazokat a morféákat használná fel ugyanabban a funkcióban. Andronov párhuzamos végződések meglétét mutatta ki a múlt idő, a jövő idő és a többes szám vonatkozásában az uráli és a dravida nyelvekben. Habár a korábbi tudósok műveiben is voltak már utalások ezekre a morféákra, elsőként azonban Andronov adott meggyőző összehasonlítást. Úgy vélve, hogy ezek a párhuzamosságok nem lehetnek véletlenek, Andronov feltételezte, hogy az uráli és a dravida nyelvek egy nyelvcsalád különböző ágai. Minthogy véleménye szerint a nyelvészek feltételezték és többé-kevésbé be is bizonyították az indoeurópai-uráli, uráli- altáji, stb. rokonságot, *„miért csak az uráli-dravida hasonlóságot vesszük figyelembe és miért hagyjuk figyelmen kívül az összes többit? Nem lenne-e helyesebb azt sugallni, hogy az összes ilyen esetben még sokkal régebbi kapcsolatokkal van dolgunk, mint azokkal, amelyeket rendszerint egy családon belüliként értelmezzünk?”*

Andronov szinte szó szerint folytatja Illic-Svitics ötletét, kiszélesítve a *nosztratikus* nyelvek fogalmát, amely hat nyelvcsaládot kapcsol össze egy nagy

családba. Elmélete alapjául a hat nyelvcsalád protonyelveinek összehasonlítása szolgált. Illics-Svitics ezen összehasonlítások eredményeként törekedett arra, hogy rekonstruálja ezen előnyelvek közös nyelvi őségének a lexémáit. Véleménye szerint az indoeurópai, az altáji, az uráli, a dravida, a kartvéli és a sémi-hámi nyelveknek a régi történelem előtti időkben egy közös nyelvi ősök volt. A rokonság bizonyítéka-ként Illics-Svitics rámutatott arra, hogy *„Az összes, vagy az összehasonlítható előnyelvek lexikájának jelentős része lehetővé teszi meglehetősen szigorú fonetikai megfelelések megállapítását és a kiindulópontot képező nosztratikus alapnyelv fonológiai rendszerének rekonstruálását”* Illics-Szvitics tervezte a nosztratikus nyelvek nagy összehasonlító szótárának megírását. Tanulmánya e szótár részét képezte volna. Azon számos tudományos munka alapján, amelyek például az indoeurópai-sémi-hámi, indoeurópai-kartvéli, indoeurópai-uráli, urali-altáji stb. kapcsolatokat elemzik, és arra a feltételezésre alapozva, hogy a flektáló és az agglutináló nyelvi szerkezet közös eredetű, Illics-Szvitics elmélete valósnak tűnik, de e teória bizonyítása szinte lehetetlen a jelenleg rendelkezésre álló nyelvészeti tudásanyag alapján. A hivatkozott cikkek elemezve sok kérdés merül fel, például: ha a rekonstruált előnyelvek alapnyelvének rekonstruálására rekonstruált formákat használnak fel, akkor fennáll számos hiba lehetősége annak alapján, hogy e hat nyelvcsalád tanulmányozottságának mélysége teljesen különböző. (A sémi-hámi és az indoeurópai nyelvek tanulmányozottságának a mértéke jóval meghaladja az összes többi nyelvcsaládokét mind a történelmi, mind a kortárs tekintetben). Másrészt, a nyelvek történetének ilyen mélységű kutatása nem számíthat nyelvemlékek általi gyakorlati alátámasztásra, és ezért a rekonstruált formák teljes ellenőrzése lehetetlen a jelenleg ismert módszerek szerint. Ha elfogadjuk a (rekonstruált) alapnyelvet, mint logikai rendszert (amelynek létezése nem feltételezhető abban a formában), azért hogy véleményt alkothassunk a nyelvfejlődés során végbement későbbi változásokról, akkor a többszörös rekonstrukciótól és annak eredményeitől nem remélhetünk szilárd alapot a további kutatásokhoz.

A rokonság fogalmának értelmezése a különböző szerzők szerint.

Ha a dravida és más nyelvcsaládok nyelvrokonsága kérdésével foglalkozó egyes szerzők véleményét figyelmesen összehasonlítjuk, akkor az azt eredményezi, hogy kutatásaik a nyelv történetének teljesen különböző korszakaira vonatkoztak. Elfogadva Illics-Szvitics szempontját, a dravida nyelvek családja egyike a hat nosztratikus nyelvcsaládnak, azaz a protodravida nyelv szoros rokoni kapcsolatban áll a másik öt protonyelvvél, amelyből az indoeurópai, a sémi-hámi, az uráli, az altáji és a kartvéli nyelvek fejlődtek ki. Más szóval, nem a dravida nyelvek, hanem a protodravida nyelv rokon, nem más nyelvekkel, hanem csak más nyelvcsaládok protonyelveivel. Azaz, a rokonság foka az egyes különböző nyelvcsaládoknak a nosztratikus családból való kiválása történetének legrégebbi rétegére vonatkozik.

Müller, Cauldwell, Webb és Bouda azt tartották, hogy a dravida nyelvek egy nagy közös családot képeznek az uráli-altáji nyelvekkel. A felsorolt első három tudós véleménye szerint e családon belül a dravida nyelvek közelebb állnak az uráli-

akhoz, különösen az ugor nyelvekhez, Bouda véleménye szerint azonban a dravida nyelvcsalád közelebb áll az altájihoz, különösen a tunguz nyelvekhez. Tehát, az uráli, az altáji és a dravida nyelveknek közös alapnyelvük volt, szemben az indoeurópai nyelvek alapnyelvével.

Schrader a hasonló jelenségeket nem rokonsággal magyarázta, hanem tartós a dravidák és az uráliak együttélésével.

Minthogy a fent említett teóriák nem nyertek megfelelő bizonyítást szerzőiktől, inkább a komolyabb feltételezések érdemelnek figyelmet.

A rokonság Burrow és Andronov eredményei alapján

Burrow-nak az uráli és a dravida lexikológiában folytatott kutatásai olyan képet mutatnak, hogy sok általa összehasonlított dravida szó megtalálható az uráli nyelvcsalád mindkét (finnugor és szamojéd) csoportjában. Ebből kiindulva, elfogadható az az álláspont, hogy az uráli és a dravida nyelveknek közös alapnyelve volt. A két nyelvcsalád szétválása még azelőtt végbement, mielőtt találkoztak és tartósan együtt éltek volna az indoeurópaiakkal. Ennek bizonyítéka például az, hogy a szamojéd nyelvekben nem találhatók meg azok a korai kölcsönzések, amelyek általánosak a finnugor nyelvek többségében, valamint az, hogy az indoeurópai kölcsönzések az uráli és a dravida nyelvekben már a korai időkből kimutathatók. (Eddig nem sikerült olyan indoeurópai kölcsönzéseket kimutatni, amelyek közösek lennének a dravida és az uráli nyelvek számára.) (Másképp, ennek ellentmond a dravida és az uráli nyelvek fejlődésének rendkívül eltérő kronológiája. A finnugristák többségének véleménye szerint az uráli alapnyelv az i.e. 3. évezredig létezett. A szamojéd nyelvek kiválása az uráli korpuszból az i.e. 4. évezred vége felé ment végbe. Ha Burrow eredményeit figyelembe vesszük, akkor a dravidák és az uráliak, pontosabban a protodavidák és a protouráliak szétválása az i.e.5. és a 4. évezred között, vagy még korábban mehetett végbe).

Andronovnak a hasonló grammatikai eszközök témájában végzett kutatásai az uráli nyelvek területén a finnugor nyelvekre korlátozódtak, de minthogy a finnugor-szamojéd megfelelések e téren már feltárásra kerültek, eredményei a szamojéd anyagon is ellenőrizhetők.

Burrow és Andronov munkássága alapján feltételezhető, a dravida nyelvcsalád külső rokonságára irányuló kutatásoknak is abban az irányban kell folytatódniuk, amelyet ők jelöltek ki eredményeikkel.

A további kutatások nehézségei és kilátásai

Az eddig megtalált véletlennek nem minősíthető hasonlóságok alapján teljesen reálisan feltételezhető az uráli és a dravida nyelvek rokonsága, de e feltételezés bizonyítása rendkívül nehéz. Első sorban, e nyelvcsaládok tanulmányozottsága eltérő szinteken áll a nyelvléírás, valamint a nyelvcsaládokon belül folytatott történeti összehasonlító kutatások területén. Mind a szinkron, mind a diakron kutatások nagyfontosságú kérdéseinek egész sora van függőben mindkét oldalon (például az

uráli nyelvcsaládon belül az egyes nyelvek történelmi kapcsolatait, a dravida nyelvek kialakulásának történelmi problémáit, némely uráli nyelv kortárs leírásának a hiánya, stb.) Másodszer, e nyelvcsaládok legrégebbi írásos emlékei nagyon különböző időkből származnak. A dravida nyelvcsaládban a legrégebbi írott emlékek a dél-indiai, bráhmí írással, tamil nyelven, sok prákrit elemmel készült feliratok az i.e. 2. századból. Az eddig ismert legrégebbi uráli nyelvemlékek a régi magyar nyelven írt szövegek az i.sz. 11. századból. Más uráli nyelvek első írásos emlékei a 13-17. századból származnak. Minthogy az i.e.2. századból származó tamil feliratok nagy hasonlóságot mutattak a Szangam-irodalom nyelvállapotával, kimondható, hogy a dravida nyelvek területén rendelkezünk elégséges anyaggal a korabeli nyelvállapot rekonstruálásához, a fent említett magyar nyelvemlékek alapján azonban ez meglehetősen nehéz. Az összehasonlító kutatások szempontjából, valamint a lexikológia és a nyelvtani eszközök területén a legrealisabb eredményeket a legrégebbi formák összehasonlításától várhatjuk, de csak akkor, ha e formák eredete között nincs akkora időbeli különbség, mint az adott esetben, amely éppen ezért rendkívül bonyolult. Az indoeurópai nyelvek mind a dravida, mind az uráli nyelvek fejlődésére rendkívül nagy hatást gyakoroltak. Ugyanakkor azonban, amikor Indiában a dravida nyelvek nemcsak kaptak hatásokat, de maguk is rendkívül nagymértékben hatottak az észak-indiai nyelvek fejlődésére, ez nem mondható el az uráli nyelvek tekintetében. Néhány uráli nyelv erős altáji befolyást is kapott. Minthogy az uráli és az altáji nyelvek rokonságban állnak, pontosan tisztázni kell, mi az ami közös bennük és mi az ami különböző, vagy részleges kölcsönzés eredménye. Csak e kérdések részletes tisztázása után lehet a dravida és uráli nyelvek rokonságának kutatásában reális eredményeket várni. Ha a kutatások pozitív eredményre vezetnek, akkor automatikusan felmerül a kérdés a dravida-altáji kapcsolatokról is. (A dravida és az altáji nyelvek tipológiai hasonlósága hatalmas). E kérdés tanulmányozásában azonban ugyanazok a nehézségek merülnek fel, főként az altáji nyelvek tanulmányozottsági fokának területén. Annak érdekében, hogy a kutatás e területeken sikeresen folytatható legyen, meg kell várni azt, amíg néhány alapvető probléma tisztázásra kerül ezen egyes nyelvcsaládokon belül, és megbízható szinkron nyelveírások készülnek e nyelvekről. Teoretikus kérdések egész sora vár még megválaszolásra az agglutinatív nyelvszerkezettel kapcsolatban, valamint az agglutináció jellegének meghatározásában is, nyelvcsaládonként. Lehetséges, hogy e kutatások azt eredményezik, hogy, az indoeurópai, vagy a sémi-hámi nyelvekhez hasonlóan a tipológiai hasonlóságok e nyelvcsaládok rokonságára is utalnak.

A kutatások sikeres folytatása érdekében meg kell szervezni a dravidológusok és az urálisták szoros együttműködését. A más tudományágakból már ismert jó módszereket (például a történeti biogeográfia eredményeinek felhasználása, vagy a pollenanalízis), amelyek hatékonyan segítették elő sok kérdés megválaszolását az uralisztikában, ki kell terjeszteni a dravidológiai kutatásokra is. E terv megvalósítására a finnugristáknak nagyobb figyelmet kellene szentelniük a dravida nyelvcsalád külső rokonsága kérdésének is.

Irodalom

- ANDRONOV, M.: „*The Deccan and the Urals. New evidence of Possible Linguistic Ties between the Deccan and the Urals*”. Dr. Sethu Pillai Silver Jubilee Commemoration Volume, Madras, 1962.
- BÁLINT, G.: „*Tamulische, (Dravidische) Studien*”. *Wissenschaftliche Ergebnisse der Reise des Grafen B. Szécheny in Ost-Asien 1877-1880*, II. Band, Wien, 1898.
- BÁLINT, G.: „*A tamul nyelv a turáni nyelvek szanszkritja*” Erdélyi Magyar Múzeumegylet Kiadványai, Kolozsvár, 1877.
- BOUDA, K.: „*Dravidisch und Uralisch*”. *Uralaltaische Jahrbücher*, 25. band, Wiesbaden, 1953.
- BURROW, T.: „*Two Developments of Initial k- in Dravidian*”. *Bulletin of the School of Oriental Studies*, Vol.XI, part 1, London, 1943.
- BURROW, T.: „*The Body in Dravidian and Uralian*”. *Bulletin of the School of Oriental Studies*, Vol.XI, part 2, London, 1944.
- BURROW, T.: „*Initial y- and n- in Dravidian*”. *Bulletin of the School of oriental studies*, Vol.XI, part 3, London, 1945.
- CALDWELL, R.: *A Comparative Grammar of the Dravidian or South Indian Family of Languages*, London, 1856.
- COLLINDER, B.: *A Comparative Grammar of the Uralic Languages*, Stockholm, 1960.
- CORNELIUS, J.T.: „*The Dravidian Question*”, *Tamil Culture*, Vol.III. N°2. Madras, 1954.
- CORNELIUS, J.T.: „*The Dravidian Question is Answered*”. *Tamil Culture*, Vol.IV N° 3. Madras, 1955.
- DAVID, H.S.: „*The Original Home of the Dravidians*”. *Tamil Culture*, Vol.III. N° 2. Madras, 1954.
- FÜRER-HAIMENDORF, Ch. Von: „*New Aspects of the Dravidian Problem*”. *Tamil Culture*, Vol.II. N° 2. Madras, 1953.
- HAJDÚ P.: *Finnugor népek és nyelvek*, Budapest, 1962.
- HAJDÚ P.: *Bevezetés az uráli nyelvtudományba*, Budapest, 1966.
- HEVESY, W. von: *Finnisch-Ugrisch aus Indien*, Wien, 1932.
- ИЛЛИЧ-СВИТЫЧ, В.,М.: *Материалы к сравнительному словарю ностратических языков (индоевропейский, алтайский, уральский, дравидский, картвельский, семитохамитский)* (Этимология 1965) Москва, 1967.
- JENSEN, H.: „*Indogermanisch und Dravidisch*”. *Germanen und Indogermanen*, II.Band, Heidelberg, 1936.
- LÁSZLÓ Gy.: *Őstörténetünk legkorábbi szakaszai*, Budapest, 1961.
- SCHRADER, F.O.: „*Dravidisch und Uralisch*”. *Zeitschrift für Indologie und Iranistik*, III. Band, Berlin, 1925.
- SCHRADER, F.O.: „*On the Uralian Element in the Dravida and Munda Languages*”. *Bulletin of the School of Oriental Studies*, Vol.VIII. part 2, London, 1936.
- ТОЛСТОБ, С., П.: *Древний Хорезм*; Москва, 1948.
- TURNER, R.L.: „*Review of the book of W. von Hevesy: Finnisch-Ugrisch aus Indien*”. *Journal of the Royal Asiatic Society*, part IV, London 1934.
- WEBB, E.: „*Evidences of the Scythian Affinities of the dravidian Languages*”. *Journal of the American Oriental Society*, Vol.VII, New York, 1862.
- ZSIRAI M.: *Finnugor rokonságunk*, Budapest, 1937.
- ZSIRAI M.: *A modern nyelvtudomány magyar úttörői (Sajnovics és Gyarmathi)*, Budapest, 1952.
- ZVELEBIL, K.: „*Dravidian Philology – General Linguistics and Early History of India*”. Dr. R.P. Sethu Pillai Silver Jubilee Volume, Madras, 1962.